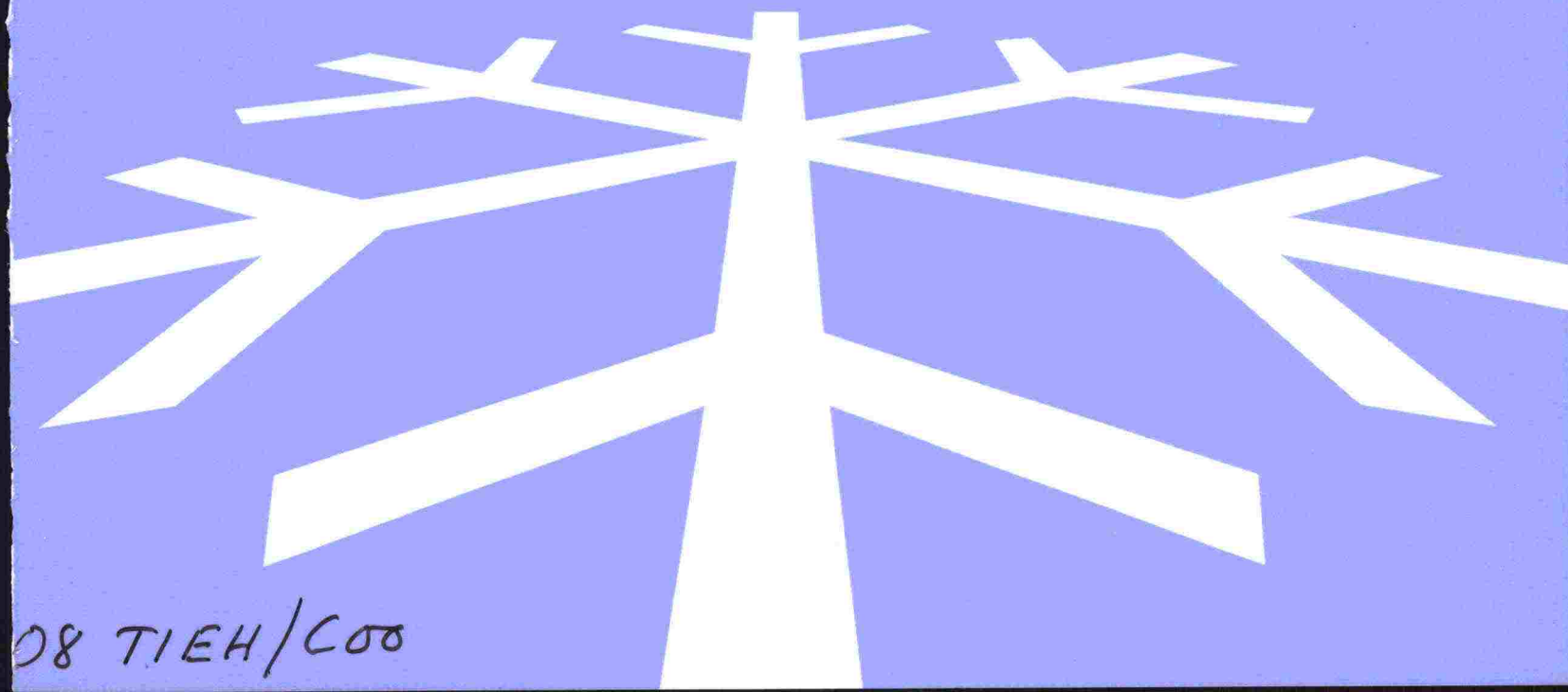

20020377

Cool Town ❄️ Winter in the City

TALVIKAUPUNGIN LIIKENTEELLISET MAHDOLLISUUDET

PIKKARAINEN, PUNTANEN, SIIKONEN, VÄHÄ-RAHKA, YLI-JAMA

08 TIEH/C00

TIEHALLINTO

Kirjasto

TIEHALLINTO

Kirjasto

© Kirjoittajat

Hanna Pikkarainen, arkkitehti, LT-Konsultit Oy

Sini Puntanen, diplomi-insinööri, Tiehallinto, Uudenmaan tiepiiri

Mari Siikonen, taiteen maisteri, Creadesign Oy

Maija Vähä-Rahka, filosofian maisteri, LT-Konsultit Oy

Laura Yli-Jama, maisema-arkkitehti, Espoon kaupunki

Kuvat ja s. 42-43 piirros: kirjoittajat

Sivun 41 piirros julkaisusta "Snow and Roads", Ministry of Land,
Infrastructure and Transport, Government of Japan

Graafinen suunnittelu ja taitto: Antti Raudaskoski, Creadesign Oy

Paino: Erweko 2002

Jakelu: Tiehallinnon julkaisumyynti,

fax 0204 22 2652, julkaisumyynti@tiehallinto.fi

COOL TOWN • WINTER IN THE CITY

TALVIKAUPUNGIN

LIIKENTEELLISET

MAHDOLLISUUDET

ESIPUHE

Maassamme panostetaan liikkumismahdollisuuden turvaamiseen ympäri vuoden. Talvihoitoystävällistä pysäkkikatosmallia kehitetään Tiehallinnossa, suolan käytön vaihtoehtoja on pohdittu jo pitkään ja talvi- pyöräilyn edellytyksiä tutkitaan osana liikenne- ja viestintäministeriön koordinoimaa kevyen liikenteen tutkimusohjelmaa. Liikkumisen tasa-arvon tutkimushankkeet ovat myös tuoneet esille talven vaikutukset eri ihmisten liikkumiseen.

Talviliikkumisen turvaaminen kaupungeissa on lähinnä tien- ja kadunpitäjän vastuulla. Kansalaiset ja elinkeinonharjoittajat edellyttävät sellaista talvihoitoa, että oma toiminta voi jatkua samankaltaisena ympäri vuoden. Onnistunut talviliikenne on nykyään sitä, että kaikki pääsevät liikkumaan tehokkaasti. Poikkeamat tästä normista mielletään talvikunnossapidon epäonnistumiseksi. Periaatteellisempaa keskustelua nykyisen kaupunkielämän sopeuttamisesta enemmän talven ehtoihin on käyty vähän.

Tämä työ on lähtenyt liikkeelle kysymyksestä:
"Voitaisiinko talven elementtejä hyödyntää niiden

eliminoimisen sijasta?" Työssä on etsitty ratkaisumalleja entisistä ja uusista tavoista elää talven ehoilla. Lisäksi on pohdittu saavutettavuutta liikkuvuuden sijaan ja arvioitu, voisivatko liikennesektorin lisäksi muutkin yhteiskunnan osapuolet osallistua nykyistä enemmän keskusteluun talven elämäntavoista.

Käsillä olevan työ on tekijöidensä tuottama keskustelunavaus, kokoelma ihmislähtöisiä näkökulmia ja jalat tukevasti ilmassa olevaa visiointia. Tukemalla tätä työtä olemme halunneet olla mukana herättämässä keskustelua talvesta elämyksenä ja liikennesektorin omasta vastuusta ja valinnoista tämän elämyksen ylläpitäjänä.

HELSINGISSÄ, HELMIKUUSSA 2002 (PAKKASTA -3 ASTETTA)

LIIKENNENEUVOS PETRI JALASTO
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

SUUNNITTELUJOHTAJA EEVA LINKAMA
TIEHALLINTO

SISÄLLYS

Lukijalle	6
TALVEN ELEMENTIT	
Lumi ja jää	11
Pimeys ja valo	13
Kylmyys	15
Liikenne ja talven elementit	16
TALVIKAUPUNGIN VISIOT	
Visio 1, Talvihorros	21
Visio 2, Talvi selviytymispelinä	25
Visio 3, Kesä talven keskelle	31
TALVIKAUPUNGIN LUOMISEN EDELLYTYKSET	
Arvoja ja valintoja	39
Toimintatapamalleja	44
Elämää, ei liikennettä varten	45

LUKIJALLE

Käsitlemme tässä työssä talven eri elementtien vaikutuksia kaupunkielämään ja liikkumiseen. Haastattelimme työn taustamateriaaliksi muutamia sellaisia henkilöitä, joiden suhtautuminen talveen ja talviliikkumiseen on tavallista myönteisempi. Osalle heistä talvi on selvää horroksen aikaa, toisille taas vaihe, jolloin liikutaan hieman eri välineillä ja vähän vaivalloisemmin kuin kesällä. Haastateltujen ajatuksista on viitteitä tekstissä.

Olemme luoneet kolme visiota talvikaupungista. Visioita varten rajasimme tehtävää myös siten, että lumi, kylmyys ja pimeys ovat ne talven peruselementit, joilla on eniten vaikutusta liikenteeseen ja elämään – pohdinta tapahtui siis niiden kautta. Visioiden tarkoituksena ei ole toimia valmiina vaihtoehtoina, vaan ajatusten herättäjinä ja ideoinnin lähtökohtina. Visioiden avulla voidaan pohtia, pystytäänkö luomaan talvikaupunki, jossa talven voi kohdata monella eri tavalla ja liikkuminen on mahdollista kaikille – myös yksilöllisiä valintoja tehden. Mittakaavalliseksi lähtökohdaksi asetimme minkä

tahansa keskisuuren suomalaisen kaupungin. Esille tulevia ideoita voidaan siitä huolimatta soveltaa eri olosuhteisiin; kaupunkiin tai haja-asutusalueelle, keskustaan tai lähiöön. Olemme arvioineet talven ja vuodenaikojen vaihtumisen tuomia mahdollisuuksia ja kuvanneet arkea rikastuttavia yksityiskohtia. Visioiden kokemusmaailmaa verrataan yhteiskunnan nykyiseen tapaan suhtautua talven vaikutuksiin. Tavoittemme on keskustelun synnyttäminen talven eduista ja mahdollisuuksista. Kärjistystä emme siksi ole halunneetkaan välttää.

Esittelimme visiot Maailman tiejärjestön (PIARC) talvitiekongressissa Sapporossa tammikuussa 2002. Samalla tutustuimme omin jaloin japanilaisen talvikaupungin elämään ja liikenne ratkaisuihin. Kongressissa saamamme palautteen sekä Sapporon esimerkkien perusteella olemme arvioineet visioiden eri puolia. Sapporossa talviliikkuamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota, sataahan kaupungissa lunta jopa kaksinkertainen määrä Suomen lumisimpiinkin alueisiin verrattuna.

Talviliikkuminen on paitsi liikennetekninen ongelma, myös toiminnallinen ja visuaalinen haaste. Ryhmämme monitieteisyys on auttanut näkemään työssä omaa ammattikenttää laajemmalle. Yhteinen toiveemme on, että elämää talvikaupungissa tarkasteltaisiin tulevaisuudessa monipuolisesti sen sijaan, että keskitytään vain liikkumiseen ja sen varmistamiseen.

KIRJOITTAJAT

elem

TALVEN

entit

Lumi ja jää

Lumi on pehmeää, valkoista ja se upottaa. Se kinosuu tuulen vaikutuksesta ja muovaa maisemaa, peittäen mustan maan ja lehdettömät puut. Maisema on lumen tultua uusi, rauhallinen ja joka vuosi yhtä yllättävä. Vastasatanut puhdas lumi houkuttaa ulos paitsi lapsia myös aikuisia. Talveen kuuluvat pulkat, kelkat, sukset ja lumikengät.

Lumi pitää lapioida kulkureiteiltä, poistaa katoilta, aurata teiltä, viedä lumenkaatopaikoille ja sulatettavaksi. Lunta sataa aina uudestaan, se sulaa ja jäätyy, muuttuu sohjoksi. Valkoinen lumi muuttuu tiellä ruskeaksi hiekan ja aurauksen myötä eikä houkuta enää kävelemään, hiihtämään tai viipymään paikalla. Lumen ja jään vaikutusta lieventämään

”Olisi pa aina isot lumikasat, joihin vois tehdä tunneleita” (9-vuotias)

”Kävely on yliverlainen kulkumuoto kesät talvet.” (Leskirouva)

tarvitaan nastarenkaita, hiekkaa, suolaa ja katu-
lämmitystä.

Satava lumi peittää näkyvyyden ja hidastaa mat-
kaa, paikoin se pysäyttää liikenteen kokonaan.
Pyryttävää lunta ei saa kuriin ennen kuin se saa-
vuttaa maanpinnan. Lumisateen jälkeen on aina
hiljaista, kinoksen takana voi kävellä näkemättä
ja myöskin kuulematta.

*”Kaupungille mentäessä äitiä joutuu talvella melkein
aina odottelemaan, kun se yrittää päästä sohjossa
eteenpäin pikkuväljen vaunujen kanssa. Rasittavaa.
Onneksi äiti hankki ajokortin ja auton.” (9-vuotias)*

*”Pahinta on rospuuttoaika. Pyöräily ei ole mikään
ongelma pakkaslumessa tai liukkaalla,
mutta sohjossa siitä ei tunnu tulevan yhtään mitään.”
(Pikkukaupungin mies)*

*”On hävytöntä rajoittaa kävelyä talvella esim.
huonolla kunnossapidolla kun kävely muuten voisi
toimia niin hyvin.” (Tutkija)*

*”Nykytalvet ovat liukkaampia ja jäisempiä kuin
ennen. Niistä selviän vain kävelykepin ja saappaiden
pohjaan kiinnitettävien rautojen ansiosta.”
(Leskirouva)*

*”Hankalinta ovat nopeasti muuttuvat olosuhteet
talven alkaessa ja loppuessa. Joka aamu joutuu
punnitsemaan liikkumisen vaihtoehdot uudelleen.
Päivän aikana kelikin voi muuttua paljon.” (Tutkija)*

*”Talvella liikkeessaan joutuu sitoutumaan
lauttavuoroihin, joita on kaksi kertaa päivässä.
Kovina pakkastalvina päästään kätevästi jäätietä.
Kesällä saarelta mantereelle voi ajaa armeijan
moottoriveneellä.” (Upseeri)*

Pimeys ja valo

Talvella odotellaan päivän pitenemistä. Jo syksyllä puheenaiheet kääntyvät nopeasti hämärtyviin iltoihin. Kaupunki ja maisema ovat pimeällä erilaisia, reitit muuttuvat ja elinpiiri pienenee valaistuille alueille. Pimeyteen kuuluvat myös voimakkaat luontoelämykset: revontulet, tähtikirkas yö, täysikuun valaisema, hohtavan sininen metsä.

Kaupungissa kadut, aukiot ja pysäkit ovat valaistuja. Täysin pimeää, rauhallista soppea on vaikea löytää. Ajatus luonnonvalon varassa kulkemisesta on tämän ajan kaupunkilaiselle paitsi vieras myös pelottava.

Valolla ja varjolla voidaan luoda elämyksiä kaupungissa liikkuvalla. Kaupungin katetut ja valaistut tilat

tekevät kontrastien voimistuessa valaisemattomista paikoista vieläkin pimeämmän tuntuisia.

Kun "oikea" talvi tulee, lumi valaisee. Lumikide heijastaa auringon valkoisen valon lähes sellaisenaan. Hohtavan valkoisella lumella on tarkoituksensa, jota ruskea, likainen kaupunkilumi ei voi täyttää. Valkoinen lumi myös sokaisee ja vaikeuttaa etäisyyksien arviointia. Valaiseva lumi luo uusia reittejä. Syksyllä polun kautta ei voinut oikaista mutta lumen valossa näkee taas liikkua.

"Itse pimeys tavallaan pelottaa, mutta toisaalta liikenteessä talvipimeällä kaikki ajavat varovaisemmin."
(Tutkija)

"Pimeyttä kaipaa kaupungissa, jotta tulisi oikean talven tuntu. Pimeys rauhoittaa." (Leskirouva)

"Kun lumi tulee niin pyöräily taas helpottuu. Lumi valaisee uskomattoman paljon." (Pikkukaupungin mies)

Kylmyys

Kylmyys saa hengityksen huuruamaan ja ilman raikastumaan. Kylmällä säällä maanpinta ja vesi jäätyvät kantaviksi. Kylmyys pakottaa luonnon lepokauteen ja saa ihmiset etsimään lämpöä. Kylmä pitää liikkeessä, koska paikallaan ollessa tulee helposti kylmä.

Sisätilan lämmitin pitää auton lämpimänä ja jääty-misen estoaine liikkeellä. Kodin autotallista työpai-kan pysäköintilaitokseen kulkiessaan ei ehkä huomaa, että ulkona on kylmä eikä autoilijan tarvitse muuttaakaan pukeutumistaan kesästä juuri lainkaan. Pyöräilijä ja kävelijä tuntevat kylmyyden luissa ja ytimissä.

Erityisesti autottomalle ulos lähteminen kylmällä säällä edellyttää pukeutumisen arviointia. Olenko

aikeissa mennä lämpimiin sisätiloihin? Onko bussi mahdollisesti myöhässä tai ovatko junan vaihteet ehkä jäätyneet? Entäpä jos ilma sittenkin lämpenee päivän mittaan? Voiko talvijalkineissa olla sisällä vai pitäisikö ottaa varakengät? Entä tyyli? Joskus pipon käyttö on äärimmäisen muodikasta, joskus auttamattoman vanhanaikaista.

”Joskus talvella on ongelmia, kun pyöräillessä tulee hiki ja myöhästynyttä junaa odotellessa sitten taas kylmä.” (Tutkija)

”Kylmää en pelkää, teenhän työtäkin ulkona. Lapsena kyllä opin, miten pukeudutaan lämpimästi säällä kuin säällä.” (Pikkukaupungin mies)

Liikenne ja talven elementit

Vielä parisataa vuotta sitten talvi jopa helpotti ihmisten liikkumista ja tavarakuljetuksia. Näin on vieläkin joissakin osissa maailmaa. Lumi ja jää muovasivat niin järvet kuin maatkin kulkukelpoisiksi, kun taas kesäinen maaliikenne vaati teiden ja siltojen rakentamista. Lumi rakensi teitä ihmisten puolesta. Myös elinpiirin koko entisaikojen kaupungeissa erosi paljon nykyisestä: kaupungit olivat pienempiä ja rakenteeltaan tiiviimpiä. Ihmiset työskentelivät kotonaan tai kävelymatkan päässä. Kävely oli pääkulkumuoto, minkä lisäksi liikuttiin myös raitiovaunuilla ja hevoskyydillä, sittemmin autoilla. Suhde ajankäyttöön oli erilainen, pitkiäkin matkoja käveltiin ympäri vuoden. Tarkkoja aikatauluja ei ollut ja perille tultiin kelien mukaan.

Edelleenkin talven tullessa jäätiet avaavat uusia liikkumisen mahdollisuuksia saaristoon, potkukelkka antaa tukea liukkaalla ja kävelijöiden tallaamat polut

vievät reiteille, jonne ei ennen maan jäätymistä ja lumen tuloa ollut yhteyttä.

Nykyisin talvikunnossapidon päätavoitteena on pitää kaikki liikenneväylät joka päivä liikennöitävässä kunnossa. Varmuus perille pääsystä tietyssä ajassa, liikkumisen luotettavuus on noussut tärkeimpään asemaan ja siksi talven haitat liikenteelle pyritään poistamaan mahdollisimman tehokkaasti.

Rajallisten resurssien vuoksi vilkasliikenteisimmät autoliikenneväylät on asetettu talvihoidossa etusjalle. Autoilijoille asetetaan talvinopeus- ja pysäköintirajoituksia, ja kelitiedotus kertoo parhaat reitit ja pahimmat kelit. Kaikki tiet ja kadut pidetään edes jotenkin käytössä, vaikka reitti voi olla huonokuntoinenkin. Parhaiten talven tuloon osataan varautua alueilla, joissa talvi tulee aina suunnilleen samanlaisena. Vaihtelevien talvien alueilla useat peräkkäiset leudot talvet houkuttelevat kunnossapitoressurssien vähentämiseen. Jo suunnitteluvaiheessa saatetaan päättää, ettei tiettyjä kevyen liikenteen yhteyksiä, portaita tai pyöräpysäköintialueita huolleta talvella. Pahimmassa tapauksessa liikennejärjestelmä rampautuu irralliseksi palasiksi.

Arvovalinnat ja eri etujen priorisointi sanelevat kunnossapidon tavoitteet ja käytännön toimenpiteet. Liikennejärjestelmän eri osien käytettävyys talvella

vaikuttaakin eri ihmisten kohdalla eri tavoin. Olosuhteet vaikuttavat siihen, minne ihminen liikkuu, millä kulkumuodolla hän liikkuu, milloin ja miten usein liikkuu tai liikkuuko lainkaan. Monet ihmiset vähentävät talvella liikkumistaan ja ulkona oloaan. Vanhukset jäävät kotiin liukkaiden ajaksi, pakkasilla ilman päästöpitouksien kohoaminen jättää myös astmaatikat sisään. Kevyen liikenteen väylät ja bussipysäkit jäävät usein myöhemmin hoidettaviksi, koska ne vaativat pienipiirteistä ja hidasta käsityötä.

Talven torjuntatapojen tehokkuus sulkee pois monia, perinteisiä talven toimintoja pois kaupunkilaisten elämästä. Pulkalla, potkukelkalla tai hiihtäen ei auratuilla ja hiekoitetuilla väylillä pääse kulkemaan. Hiihtämään mennään autolla, koska latuverkosto ei ulotu lähipuistoon.

Talvella lennetään etelän lämpöön ja kesäisiä elämyksiä haetaan trooppisesta kylpylästä. Kesällä taas kaivataan talven harrastusmahdollisuuksia. Talvikautta pystytään jatkamaan ja talven iloista nauttimaan jäähalleissa, hiihtoputkissa, lumetetuilla laskettelurinteillä ja pian myös talvihuvipuistoissa.

TALVIKAUPUNGIN

Vi

siot

Visio 1, Talvihorros

Muutos elämään talvihorrossa tapahtuu pikkuhiljaa. Ensin vähenee valo. Illat aikaistuvat ja töistä tai koulusta tullessa on jo hämärää. Ei tee mieli poiketa minnekään vaan mieluummin kiirehtii kotiin ennen pimeää. Sitten tulee viileys ja kylmyys. Aluksi se tuntuu vain aamun raikkaudelta, mutta vähitellen on puettava päälle talvivaatteet. Kylmällä säällä autokin yskii ja tuntuu toivovan lomaa liikkumisesta. Talvipäivänä liikenne ei toimi yhtä sujuvasti kuin kesällä, eikä siihen pyritäkään. Kaupunki pitää silti julkisen liikenteen pääreitit mahdollisimman hyvässä kunnossa sivuteiden ja asuntokatujen jäädessä vähemmälle kunnossapidolle. Vaikeimpina päivinä

kaikki joukkoliikennevuorot eivät toimi, monet koululaiset ja työtä tekevät ovat etätyössä. Yksilön on reagoitava tilanteisiin nopeasti, ja muutokset esimerkiksi kokousaikatauluihin päivittyvätkin automaattisesti henkilökohtaiseen elektroniseen kalenteriin. Etäkoulunkäynnin avuksi on opetus suunnitelmiin jo ennalta varattu tehtäväkokonaisuuksia, joita etäkoululaiset voivat hakea internet-sivuilta pahan myrään yllättäessä. Päivittäiset reitit yksinkertaisuudet, on järkevää suunnitella matkat etukäteen. Aamulla ja oikeastaan jo edellisenä iltana on selvillä minne kukin perheenjäsen menee, millä kulku- muodolla ja mihin aikaan. Aina on mahdollista jäädä kotiin tekemään töitä tai pitää lomapäivä lyhyelläkin varoitusajalla, jos oikein paha keli yllättää.

Talvikaudella palvelut tulevat kotiin tai niitä voi hankkia sähköisesti. Nettikauppa on miellyttävä tapa shoppailla, kun lumimyrsky tukkii tiet. Liikkeet toimittavat tilatut tavarat kotiin talviolosuhteisiin erikoistuneilla jakeluautoilla ja -kelkoilla. Teiden kunnossapito on synkronoitu jakelupäivien mukaan kullakin asuinalueella. Kotisairaanhoidopalvelut ovat tarjolla kaikille. Talvisin elämään kuuluvat varasuunnitelmat ja keinot suoritua arjesta ilman fyysistä liikennettä. Mitä kauempaa taajamista asutaan, sitä enemmän keli- ja sääsidonnaista elämä on. Talven elinpiiri ja rutiinit poikkeavat kesäaikaisista paljonkin.

ARVIO VISIOSTA

Talvihorroksessa eläminen edellyttää ihmisiltä kykyä tehdä nopeita ratkaisuja ja joustaa ajankäytössä. Kun fyysistä liikkumista joudutaan vähentämään helpottaa se, että osaa hyödyntää telekommunikaatiota ja sähköistä tietoverkkoa. Horroksessa eläminen rajoittaa mahdollisuuksia vaihtaa paikkaa, etenkin pitkien matkojen tekemistä sekä mahdollisuuksia tavata muita ihmisiä. Perhekeskeistä elämää viettävälle talvi on mahdollisuus viettää aikaa yhdessä, yksin elävää talvi voi syrjäyttää yhä enemmän. Vanhuksia ja heikosti liikkuvia huonot keliolot rajoittavat muutoinkin kuin myrääkypäivinä. Talvihorroksessa eläminen on teiden ja katujen kunnossapitäjälle edullinen ratkaisu. Kotiin tulevien palvelujen tuottajille talvi tuo lisää liikennekustannuksia, jotka sisällytetään palvelujen hintoihin. Talvella pidetään yhteiskunnan rattaat pyörimässä, mutta fyysinen liikenne säästölle liekillä.

Visiossa 1 ihmiset alistuvat talven elementteihin ja liikkuvat vähemmän kuin kesällä...

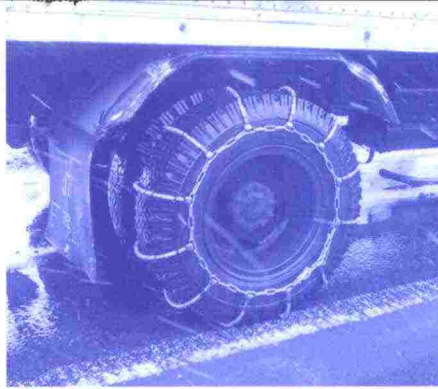
...lumimyrskyn yllättäessä asiat hoidetaan kotoa käsin. Internetillä voidaan korvata fyysistä liikkumista...

...ja pienen mittakaavan kunnossapito mahdollistaa talven elementtien säilymisen kaupunkikuvassa.

Näkövammaisia ohjaavia keltaisia laattoja on Sapporossa asennettu johdonmukaisesti kaikkialle. Talvella laatat kuitenkin peittyvät lumeen.

Visio 2, Talvi selviytymispelinä

Talven tullessa liikkuminen muuttuu muttei vähene. Kylmyys ja lumi saavat ihmiset etsimään uusia liikeneratkaisuja voidakseen säilyttää ympärivuotisen elämäntapansa ja elinpiirinsä. Talviliikkuminen edellyttää paitsi mielikuvitusta myös halua ja kykyä fyysisiin ponnistuksiin.

Talvi selviytymispelinä antaa ihmisille pikemminkin mahdollisuuksia kuin heidän puolestaan valmiiksi tehtyjä päätöksiä. Kevyen liikenteen reiteille ei aseteta "ei talvikunnossapitoa" -kylttejä, vaan kaikki reitit pidetään mahdollisimman hyvin liikennöitävinä, mutta ei välttämättä vain lunta ja jäätä poistamalla. Talvista liikkumista tuetaan tarjoamalla hyvät reitit liukkautta ja lunta hyödyntäville kulkuvälineille.

Kävely on kaupunkilaisen perusliikennemuoto. Ne mannerilmaston kaupungit, joissa lunta on riittävästi, ylläpitävät hiihtoreittejä myös keskusta-alueilla. Lumikengät ei ole hassumpi vaihtoehto tilanteessa, jolloin yöllä on satanut lunta ja bussipysäkillä on jotenkin päästävä. Joukkoliikenteen reitit ovat hyvässä kunnossa ympäri vuoden, matkat pysäkeille ja asemille tehdään vain eri tavoin, riippuen ihmisten fyysisistä mahdollisuuksista ja asuinalueen rakenteesta. Pyöräpysäköinnin lisäksi myös suksille ja potkukelkoille on asianmukaiset pysäköintitilat. Pysäkeillä on myös varauduttu liityntäkulkuvälineiden turvalliseen säilyttämiseen.

Potkukelkalla ja pulkalla kulkeminen on helppoa, koska katutila on jaettu eri tavoin kuin kesällä tai toinen puoli kevyen liikenteen väylästä on hiekoittamaton. Autoilla ajetaan hitaammin, kun ajoväylät ovat kapeampia. Talvinen liikenneverkko hyödyntää tehokkaasti pakkasen jäädyttämät oikopolut vesistöjen yli, lumen tuoman valon sekä kovan maan. Talvireitit oikaisevat ja vievät ihmiset eri urille kuin kesällä. Lunta ei kuljeteta kokonaan pois vaan se hyödynnetään leikkipuistoihin, lumitaiteeseen ja melusuojaukseen. Sulamisvedet imeytyvät maahan, koska asfaltointia ja kiveystä on mahdollisimman vähän. Autoihin voidaan asentaa tarvittaessa aura ja erityisen hankalissa sääoloissa telaketjut.

Ihmiset liikkuvat vuodenajan mukaan – ei sen rajoittamina. Talviliikkumisessa voi tulla lämminkin, jopa hiki. Vaihtopaita tai -kengät ei ole outo asia ihmiselle, joka kulkee hiihtäen tai pyöräillen asemalle ja jatkaa matkaa junalla.

Visio talvesta selviytymispelinä antaa hyvät mahdollisuudet kauniin ja elämyksellisen talvikaupungin luomiseen. Talvikaupungissa talven valkoisuutta korostetaan valoilla, lumiveistoksilla ja käyttämällä lunta tilanjakajana. Vilkkaassa talvikaupungissa arkiliikunnan aikaansaama hyvä kunto ja ulkoilman tuoma vireyden kuuluvat elämään, tapaan yhdistää ekologinen, terveellinen ja urheilullinen elämäntapa luovasti toisiinsa. Kyse ei ole ylimääräisistä ponnistuksista vaan tietyn elämäntyylin tavoittelusta. Talvi näkyy katukuvassa myös pukeutumisessa: ääriolosuhteisiin kehitetyt keksinnöt on käytetty hyväksi arkipukeutumisessa ja tarkoituksenmukaisia, lämpimiä vaatteita saa trendiversioina.

ARVIO VISIOSTA

Vision mukaan eläminen on houkuttelevaa nuorille, ekologisista ja urheilullisista elämäntapoista arvostaville ihmisille. Se on monille myös pakko, autottoman elämä on usein luovaa ja liikkumistavat monipuolisia. Visiossa yhteiskunta ei tue vaipumista horrokseen. Vision vahvuus ja samalla heikkous on sen vaatima

luovuus. Elämyksiä tarjoava talvikaupunki ei tarjoa kaikille tasa-arvoista mahdollisuutta liikkua. Kaikilla ei ole kykyä ja mahdollisuutta muuntaa liikkumistottumuksiaan, tehdä nopeita ratkaisuja tai yleensäkkään rasittaa kehoaan fyysisillä ponnistuksilla. Liikkuminen saattaa tulla suureksi elämän esteeksi esimerkiksi terveyden pettäessä. Väestön ikääntyminen on vision näkökulmasta suuri haaste. Yhteiskunnan tukea tarvitaankin luomaan toimivat, palveluiltaan monipuoliset lähiympäristöt, joissa voidaan liikkua myös talvella. Vaikka visio ei sovellukaan kaikille, ei se tarkoita sitä etteikö sitä voisi soveltaa rinnakkaisverkona osalle kaupunkilaisista.

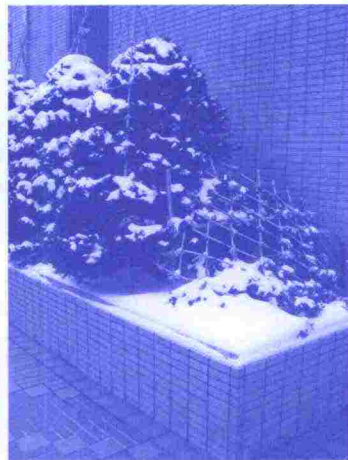
Visiossa 2 talvesta nautitaan...

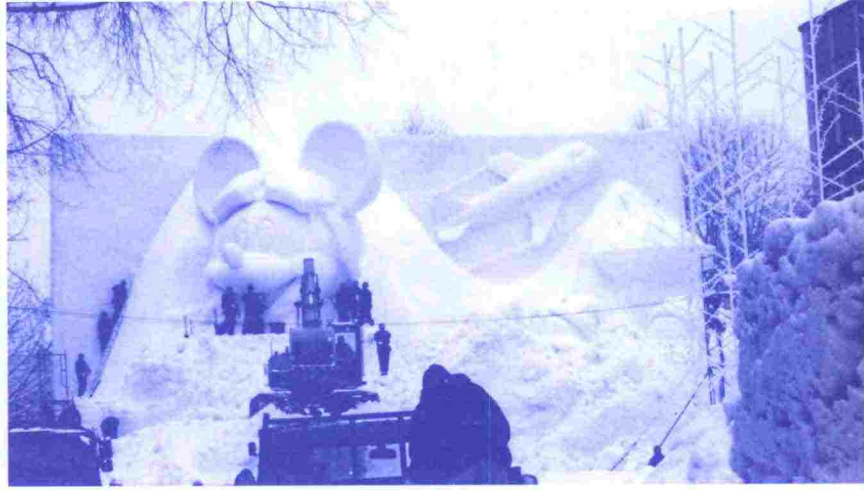
...ja liikkuminen on parhaimmillaan kekseliästä ja yksilöllistä. Reitit vaihtelevat vuodenaikojen mukaan.

Visiossa 2 joukkoliikennereitit, kävely, hiihto- ja kelkkareitit pidetään kunnossa. Reittien kunnosta tiedotetaan, joten kaupunkilaiset osaavat varautua asianmukaisesti. Kunnossapitovälineet suunnitellaan todellisten, ei ylimitoitettujen tarpeiden mukaan.

Sapporossa istutuksia suojataan bambukaarilla ja -verkoilla. Näin välikaistan lumikasoista muodostuu korkeitakin katutilaa rajaavia elementtejä, joiden harkitut muodot korostavat lumen kaunista olemusta.

*Sapporon puistokadulla Odorilla
lumiveistokset luovat talvista
kaupunkikuvaa.*

*Jalankulkijoiden
liukastumisonnettomuudet
ovat yleisiä myös
Sapporossa. Pahimpia
paikkoja ovat teiden
ylitykset.*

Visio 3, Kesä talven keskelle

Ihmisille luodaan mahdollisuudet liikkua myös talvella nopeasti, turvallisesti ja ilman erityisiä ponnistuksia poistamalla talven fyysiset esteet. Talven matkakohteet eivät eroa kesästä, kaikille kulkumuodoille luodaan tehokkaat olosuhteet ja talven haitat liikkumiselle karsitaan. Talvi ei saa keskeyttää kenenkään elämää eikä pysäyttää yhteiskunnan rattaita.

Lumenpoisto on tehokasta ja se tehdään kaikilla alueilla. Mahdollisista poikkeamista erityisen kovan myräkän yllättäessä tiedotetaan tehokkaasti sähköisissä viestimissä. Reaaliaikaista keli- ja liikenneinformaatiota voi tilata suoraan henkilökohtaiselle navigointilaitteelle. Kaikki päätiet ja suurin osa asutokaduista on aurattu ja hiekoitettu jo aamubarhain.

Autolla ja bussilla pääsee kuten kesälläkin, pyöräilyä ja kävelyä haittaa vain kylmyys.

Pysäkkien monitoreista voi seurata liikenteen sujumista minuutin tarkkuudella. Pysäkkien katoilla olevat aurinkopaneelit lämmittävät pysäkit, sulattavat sitä ympäröivän maan ja pitävät monitorit toiminnassa. Liikenneympäristö on hyvin valaistu. Liikkumista ei tarvitse rajoittaa iltaisinkaan, liiketunnistimet saavat lähikadunkin loistamaan. Kaupunkien ostoskadut ovat katettuja, joten ostoksilla liikkuminen ei juuri eroa kesästä. Vain talvivaatteet hioavat siirryttäessä ulkotiloista sisälle. Katulämmitys on pääkaduilla itsestäänselvyys ja tunnelit yhdistävät jalankulkureitit lämpimästi ja siististi sisätiloissa. Lumi ja jää ovat talviurheiluun kuuluvia elementtejä ja kaunista katseltavaa maaseudulla liikuttaessa.

ARVIO VISIOSTA

Talven poistaminen luo tasa-arvoista ympäristöä, mutta samalla vuodenajat häviävät. Liukkauden tai huonojen joukkoliikenneyhteyksien vuoksi ei vanhuksienkaan tarvitse rajoittaa liikkumistaan. Yhden kulkumuodon varassa voi olla ympärivuotisesti, ei tarvita varasuunnitelmia tai elämäntapamuutoksia talven alkaessa. Katetut, lämmitetyt ja hyvin saavutettavat tilat luovat samat mahdollisuudet toiminnalle ympäri vuoden. Talven elämykset jäävät kuitenkin kokematta, paitsi järjestetyissä urheilukeskuk-

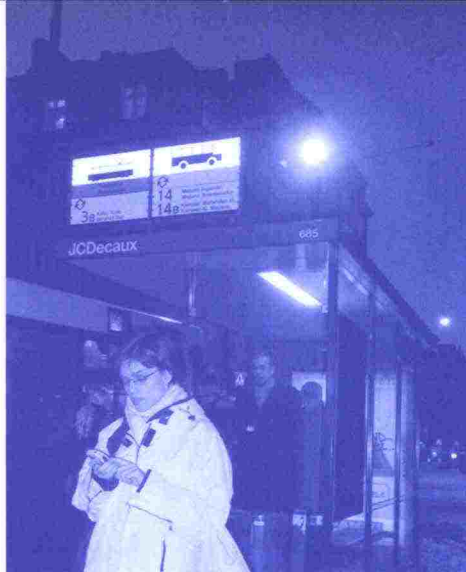
sisissa, joissa talviolosuhteet säilytetään jopa pitkälle kesään. Lapsille lumen ja liukkauden poisto vie mahdollisuuden talviharrastuksiin, etäännyttää vuodenajoista ja luo kuvaa mahdollisuudesta hallita luonnonvoimia. Poikkeustilanteissa visiossa esitettyyn elämäntyyliin tottunut ihminen ei osaa toimia, olla joustava. Monet visiossa esitetyt toimenpiteet ovat kalliita toteuttaa, energiaa vaativia ja luovat monotonista ympäristöä.

Visiossa 3 arkirutiinit ovat talvella samanlaisia kuin kesällä. Talvielämykset säästetään vapaaajalla koettaviksi...

*...kaikki liikennemuodot
toimivat samalla
varmuudella kaikkina
vuodenaikoina...*

*...ja reaaliaikainen
informaatio helpottaa
joukkoliikenteen käyttöä.*

*Maanalaiset tilat – ostoskeskukset ja niihin saumattomasti liittyvät joukkoliikennetilat
ovat Sapporossa siistejä, avaria ja suunniteltu myös oleskelua, ei vain läpikulkua varten.
Talvipukeutuminen voi olla kevyttäkin sisätiloissa liikuttaessa.*

Sapporossa lumi näkyy kaupunkikuvassa, vaikka osa kaduista suolataan ja lämmitettyjä jalkakäytäviä on paljon.

Sapporossa katulämmitys on pääosin kiinteistön vastuulla. Lämmitys on joko sääohjattu tai jatkuva. Rajakohdat lämmittämättömään katuun vaikuttavat suunnittelemattomilta ja ovat liukkaita.

Kun lumesta halutaan päästä eroon, tarvitaan järeää kalustoa.

edelly

TALVIKAUPUNGIN LUOMISEN

tykset

Arvoja ja valintoja

Ihmisillä on erilaisia tapoja selviytyä ja nauttia talvesta. Jotkut toimivat kuin talvea ei olisikaan, toiset taas elävät säästöliekkielämää. Eräille talvi on seikkailu. Lapset osaavat ottaa ilon irti vuodenaajoista. Keväällä tehdään puroja, kesällä uidaan ja pyöräillään, syksyllä suurinta huvia on lehtikasoissa juokseminen ja talvi tuo mahdollisuuden huimiin pulkkamäkiin ja hiihtoon. Lasten tapa suhtautua vuodenaikoihin on luonnostaan luovaa. Luovuutta voitaisiin soveltaa aikuistenkin liikkumiseen tarjoamalla mahdollisuuksia yksilöllisiin ratkaisuihin ja tukemalla talven elementtejä hyödyntävää liikkumista.

Silloin kun ihmiset vielä elivät tiukasti luonnon ja vuodenaikojen ehdoilla, oli välttämätöntä kunkin

ajan tekniikan puitteissa kehittää mahdollisimman toimivia kulkutapoja – usein ainoa vaihtoehto oli se, joka hyödynsi talven mahdollisuuksia. Nykyään talvi-
liikkumisen positiiviset ilmiöt ovat nähtävissä lähinnä vapaa-ajan harrastuksissa, eivät niinkään arjisilla työmatkoilla. Suhde talveen on aikojen saatossa muuttunut. Monet asiat ovat mm. kehittyneen teknologian ansiosta helpottuneet, toisaalta taas vuodenaikojen voimakkaan vaihtelun tuoman rikkauden myötä on ehkä menetetty jotakin.

Kaupunki on erilainen talvella kuin muina vuodenaikoina. Talvella on omat elementtinsä, jotka positiivisesti ajateltuna tuovat elämään myös vaihtelua, erilaisia mahdollisuuksia ja elämyksiä. Talven elementtejä ei tarvitse aina poistaa ja lieventää, niitä voitaisi myös korostaa ja niihin voitaisiin pyrkiä sopeutumaan. Liikkumismahdollisuuden turvaaminen yhtä tasalaatuisesti eri vuodenaikoina ei saisi olla ainoa tekijä, jonka mukaan kaupunkilaisten elämä ohjautuu. Talvikunnossapidon vaatimukset eivät yksin saisi sanella valintoja. Esimerkiksi katujen lumitilavaraukset aiheuttavat usein sen, että katutila muodostuu kaupunkikuvallisesti turhan väljäksi. Yhteiskunta voisi tukea erilaisia ratkaisuja elää talvella, toki pitää huolta tarpeellisten toimintojen saavutettavuudesta, mutta ei välttämättä joka sään fyysisistä liikkumismahdollisuuksista.

Edellä esitettyjen visioiden pohjalta kaupungille on mahdollista luoda erillinen talviliikennestrategia. Sitä varten on tutustuttava ihmisten tarpeisiin ja luotava avoin keskusteluyhteys kaupunkilaisiin. Tällöin he pystyvät hahmottamaan omaa elämäänsä myös nykypäivästä poikkeavissa olosuhteissa. Mitä omalta talvikaupungilta halutaan? Mitkä ovat haluamisen vaikuttimet? Mitä eri ratkaisuista seuraisi ja johtaisivatko muutokset parempaan? Kenen kannalta parempaan? Strategiaa laadittaessa ei etsitä vastauksia vain kysymykseen ”Miten haluaisit liikkua talvella?” vaan ennen kaikkea ”Mikä elämässäsi on tärkeää talvella?” Liikenne on tarpeiden tyydytyksessä vain väline, useimmille vain vaivalloinen siirtymä paikasta toiseen. Talvella se voisi kuitenkin olla ajoittain myös elämys.

Japanissa kiellettiin nastarenkaiden käyttö vuonna 1988 pölyongelmien vuoksi, sen sijaan suolausta lisättiin. Tästä huolimatta liikenneonnettomuuksien määrä on 2-3-kertaistunut.

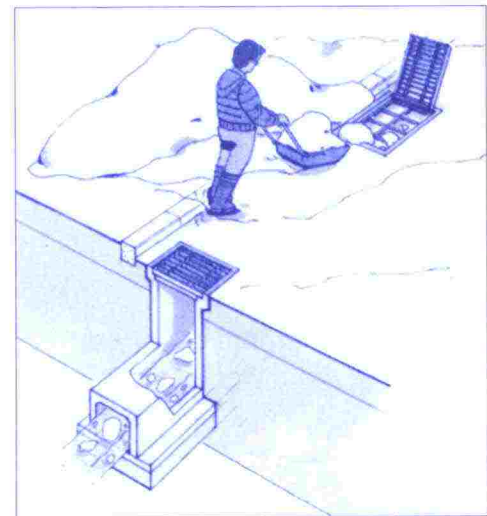

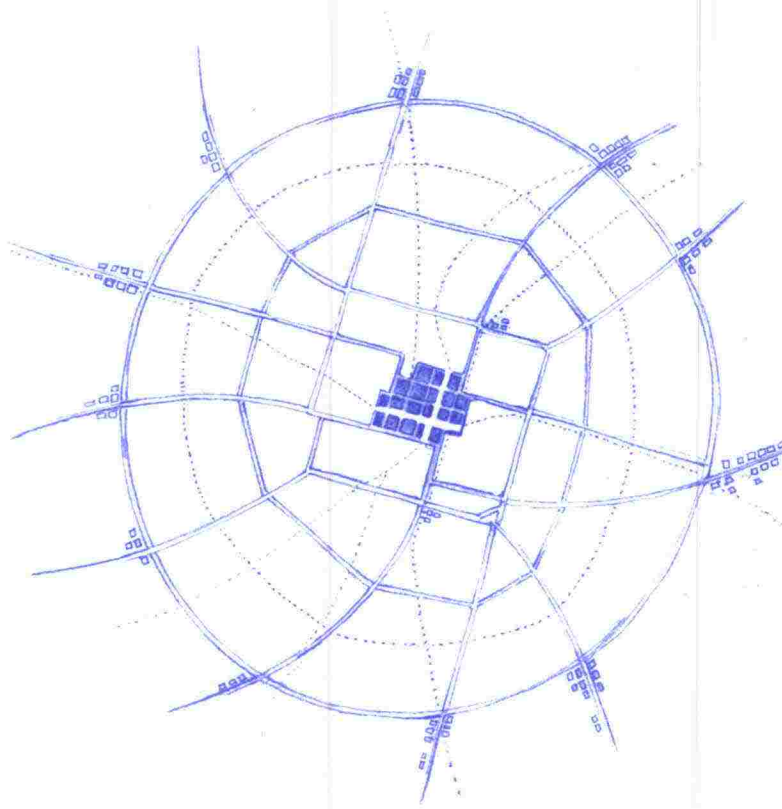
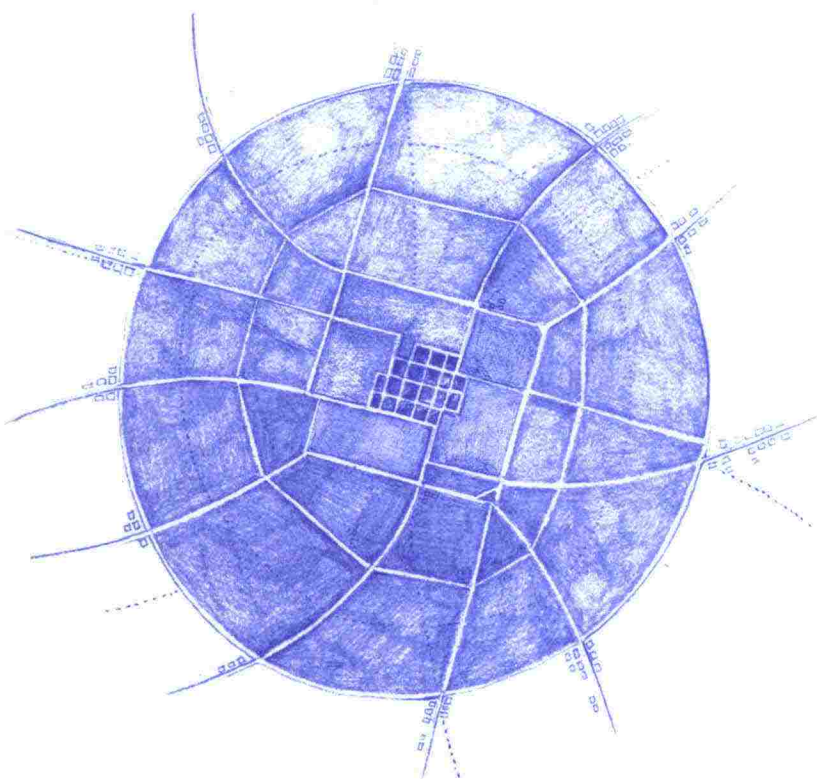
Sapporossa ei ole juurikaan kadunvarsipysäköintiä, vaan autot on ohjattu pysäköintilaitoksiin. Tämä mahdollistaa sen, että lumitilaa kadun reunoilla on riittävästi suuriakin kinoksia varten.

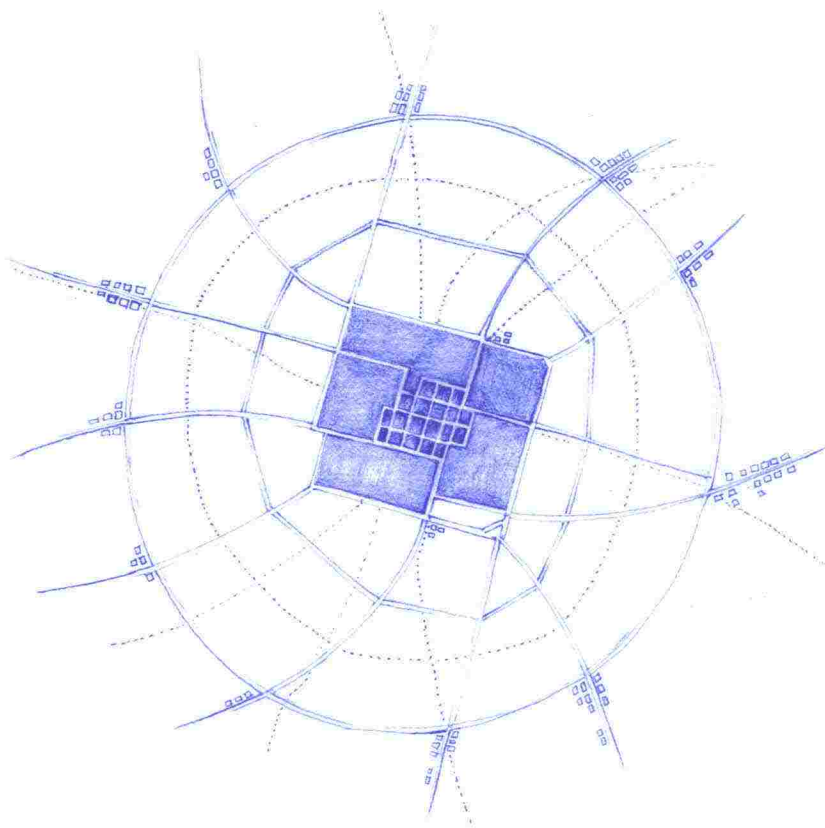

Talven iloa ja valoa hyödynnetään Sapporossa. Valaistus on monimuotoista ja valaisinten muotoilu korkealaatuista.

Sapporossa on erillinen järjestelmä lumen poistoa ja sulatusta varten.

*Kaupunki muuttaa talviasuaan paitsi ilmas-
ton, myös erilaisten talviliikkumista koskevien
päätösten seurauksena. Jos lumi aurataan ja
sulatetaan pois, häviävät talviliikkumisen
reitit kaupungista.*

*Vastakohtana tälle voi olla keskustaan asti
ulottuva hiihtolatujen ja potkukelkkareittien
verkosto.*

*Vaihtoehtoisesti saman kaupungin sisällä
voi olla lämmitettyjen kävelykatujen muodos-
tama keskusta, jota reunustaa luminen
esikaupunkialue talviliikkumisreitteineen.*

Toimintatapamalleja

Talviliikennestrategiaa luotaessa tavoitteiden määrittely on tärkeää. Esimerkiksi Sapporon kaupungin talvihoitopolitiikan päätavoitteita ovat turvallinen ja sujuva liikenne, paremmat elinolosuhteet, yhteistyö sekä ympäristö- ja ihmisystävällinen talvihoito. Poliitiikan perusteissa on tuotu esille myös muita kuin tehokkaan talvikunnossapidon näkökulmia. Näitä ovat elämisen joustavuuden lisääminen, yksilöiden kouluttaminen talveen, elämäntyylin muuttaminen (mm. pukeutuminen) sekä joukkoliikenteen ja sen informaation kehittäminen. Autosidonnaisuuden vähentäminen on mainittu eräänä tavoitteena.

Tätä mallia on mahdollista soveltaa myös Suomessa. Vastuuta voidaan jakaa liikennesektorin lisäksi muillekin yhteiskunnan osa-alueille. Joustavuutta voisi lisätä työnteossa, koulunkäynnissä ja eri palvelujen tuottamisessa. Tämä edellyttää uusien toimintatapojen luomista, mitä voidaan tehdä vaikkapa koulukohteisesti tai koskemaan kunnan koko terveydenhuoltoa. Eräs sovellusesimerkki on eri toimialojen palve-

lusitoumukset. Joustavuuteen ja vaihteleviin talvioloihin olisi näin varauduttu etukäteen talven asettaessa yllättäen esteitä fyysiselle liikenteelle.

Esimerkki palvelusitoumuksista on työehtosopimus, jossa on määritelty hyväksyttävä aikakiintiö etätyölle kutakin työntekijää kohti ja tapa, miten työnantaja asiaan osallistuu. Kunta voisi varautua kotisairaanhoidon tehostamiseen talvella, kun liukkaus, kylmyys tai lumi vaikeuttavat liikkumista terveyskeskuksiin. Myös tuotekehityksessä on paljon potentiaalia. Kohtuuhintaisen talvipolkupyörän kehittäminen edesauttaisi pyöräilyn suosiota talvella. Vaatetusteollisuuden, liikenneympäristön tuotteisiin ja esimerkiksi telematiikkaan liittyvillä innovaatioilla voitaisiin poistaa esteitä monipuolisen talviliikkumisen tieltä. Kaupungin talviliikennestrategiaan tulisi sisältyä suunnitelma myös liikkumisesteisiä kaupunkilaisia varten. Alan tuotekehityksellä voitaisiin edesauttaa suunnitelman toteutumista onnistuneesti.

Elämää, ei liikennettä varten

Ilmastolliset erot luovat peruspuitteet talvikaupungin ratkaisuille. Paksu lumipeite, kovat pakkaset ja pitkä kaamos luovat erilaiset lähtökohdat kuin leuto, sohjoinen ja nopeasti muotoaan vaihtava talvi. Kaupungin sisälläkin voi olla huomattavia eroja. Kaupungin koko, kulttuuri, yhdyskuntarakenne ja liikenneverkko ovat talviliikennestrategian lähtökohtia, mutta eivät pakottavia perusehtoja. Tulevaisuutta hahmottavassa visiotyössä tulee olla valmis kyseenalaistamaan sekä valitsevia arvoja että maankäytön ja liikennejärjestelmän

nykyrakenteita. Talven ja oman kaupungin myönteiset elementit on tunnistettava, jotta voidaan luoda kaupunkiin sopiva strategia – linjanveto suhtautumisesta talviseen kaupunkielämään ja liikenteeseen sen osana.

Talviliikennestrategiaa laadittaessa tulisi muistaa, että suunnittelussa tehdään elävää kaupunkia, ei vain väyliä. Liikkumisen ratkaisujen lisäksi on otettava huomioon kaikki toiminnan sektorit: kauppa, teollisuus, harrastus- ja kulttuuritoiminta, koulutus ja muut palvelut. Visiotyö on teknisyyden sijasta ihmisläheistä yhteistä politiikkaa. Kysymys ei niinkään ole uudelleen rakentamisesta vaan toimintojen paremmasta yhteensovittamisesta: katujen luova ja monimuotoinen kunnossapito, valaistus ja erilaiset

talvitapahtumat ovat keskeisellä sijalla. Mielenkiintoisen talvikaupungin luominen on osa kaupunkisuunnittelua sekä julkisten ja yksityisten toimintojen yhteensovittamista. Tämä vaatii uudenlaista suunnittelumetodia sekä monialaisia suunnitteluryhmiä.

Yksilöllinen talvikaupunki voi olla yhdistelmä edellisessä luvussa esitetyistä visioista. Se voi olla pääosin horrosta mutta ydinalueilla perinteisempää kesäolosuhteiden tavoittelua. Nämä talvikaupunkivisiot ovat toivottavasti avanneet uusia latuja suhtautumisessa talveen ja sen erilaisiin elementteihin. Visioista voidaan valita osia jatkokehittettäväksi ja niitä voi yhdistellä uudelleen. Peruskysymys on: "Mitä hyvää talvessa on ja miten sitä voisi meidän kaupungissamme korostaa?"

